

להצמיח את מי שסביבך!

התורה בחרה לבטא את ה'מניין' במילה מיוחדת: 'נשא'. כך בפרשתנו – 'נשא את ראש...', וכך בפרשת במדבר – 'שאו את ראש'. וננסה להבין מדוע התורה משתמש בביטוי 'לשאת' ולא בביטוי 'למנות'?

המדרש, ובעקבותיו חלק מן הראשונים (הרמב"ן, רבינו בחיי ועוד) מבארים שהתורה לא רצתה רק לספור את בני ישראל, אלא גם לרומם ולהעלות אותם.

יש כאן ביטוי לאחד היסודות החשובים ביותר בתפיסתנו. כולנו נבראנו בצלם אלוקים, וכיוון שכך הרי שלכל אחד מאיתנו יש ערך נצחי, אינסופי.

כל אחד מאיתנו יחיד במינו. הקב"ה טבע כל אחד ואחד מאיתנו במטבע מיוחד. חלק משמעותי באמונה שה' בראנו, היא האמונה שלכל אחד ואחד מאיתנו יש שליחות ומטרה, וממילא קיבל כוחות מיוחדים למשימתו.

דווקא כשבאים למנות את ישראל עלולים להתבלבל ולראות באנשים השונים כ"מספרים", ולחשוב בטעות שאין ערך וחישיבות לכל אחד ואחד מהפרטים. לכן, דווקא כאן מדגישה התורה "שאו את ראש כל עדת בני ישראל" – זיקפו את ראשו של כל אחד ואחד מישראל.

ברובד עמוק יותר אפשר לראות שהציווי הוא על מנהיגי ישראל – "שאו את ראש כל עדת בני ישראל", "נשא את ראש בני גרשון" – תרוממו את העם. תפקידם של מנהיגי ישראל הוא לרומם ולגדל כל אחד ואחד מן האומה.

מנהיג אמיתי איננו עץ גדול שמסביבו קרחת יער. מנהיג אמיתי הוא מי שיודע להצמיח ולהגדיל את סביבתו, מי שמסביבו צומחים אנשים גדולים.

כפי שכתב ישי אנגלמן על הרב רבינוביץ זצ"ל:

לא הייתי מתלמידיו הקרובים של ראש הישיבה, ועם זאת אעז לשתף בתובנה אחת המלווה אותי מאז פטירתו, אם היינו צריכים להוסיף פתגם נוסף למשנת בן זומא בפרק רביעי באבות המתאים לדמותו של הרב, הייתי מציע משהו מעין זה: 'איזה גדול? המגדיל כל אדם', מפגש של תלמיד עם הרב כמעט אף פעם לא הביא להצננת גדולתו, אף שהייתה קיימת בתחומים שונים ומגוונים. הסטנדר המיועד להעברת שיעורים ושיחות לא נתפס בעיניו כבימה להופעה. השיעורים עצמם לא נבנו במודל של מהלכים למדניים מובהקים, והאווירה בהם הייתה יותר של לימוד משותף, שהונחה על ידי הרב, ובסופן של בדרך כלל תובנה הפשוטה וישרה שמבארת את הסוגייה. בשיחותיו כך העידו גם מי ששמעו ממנו שיחות במשך שנים ארוכות, כמעט ולא היה מזכיר את עצמו, וכמעט לא סיפר סיפורים בהם הוא זה שעמד במרכז, ולמי שכיהן ברבנות בשלוש יבשות שונות, וודאי היה הרבה מה לספר, אך הוא אף פעם לא היה הנושא, אלא מי שישב לפניו או על ידו, לא גדולתו היא שנכחה במפגש איתו אלא גדולת התלמיד זה שבא להתייעץ עימו לשאלה אחרי תפילת מנחה, התלמיד שומע השיחה, או רב הקהילה שבא להתייעץ באיזה עניין סבוך, יצאו בדרך כלל מהמפגש עם הרב מועצמים, גדולים יותר ואחראים יותר, מחוייבים יותר לאמת וליושר ורתומים יותר לשותפות במסע של גילוי והמשכת תורת חיים בעולמנו. הם כבר בדרך לעמוד בעצמם בסטנדר ולנסות להגדיל את מי שמולם.

לעומתו, ד"ר עזריאל קרליבך כתב אחרי מותו של סטאלין ימ"ש את הדברים הבאים:

אין אנחנו יכולים לדעת, כמובן, מה קרה באמת בקרמלין, מתי מת סטאלין ואם בידי שמים או בידי אדם וכיצד ומתי החליטו להודות במותו. על כל פנים אין הפרטים הללו משפיעים על קווי היסוד של האירועים. כי הרי על כל פנים ברור, שסטאלין לא השאיר אחריו יורש.

כלומר: לא הותיר אדם בעל אוטוריטה בדומה לו, אדם שיוכל לרכז מסביבו מלכתחילה אף שמינית הפרסטיז'ה שלו. הרי זהו עונשה של דיקטטורה, שהיא אינה יכולה להגדיל ולפאר אדם שני, ושככל שהיא מעלה את כסאה של האישיות המרכזית האחת, כן היא כורה קבר להמשך שלטונו ולמורשתו, כי אסור שיהיה יורש ראוי לכתר.

"נשא את ראש", מלמדת אותנו הפרשה; "שאו את ראש כל עדת בני ישראל", מבקש מאיתנו חומש במדבר בשתי פרשיות-מפקד נוספות (ב, א; כו, ב). שאו את ראשי האנשים שסביבכם – אף פעם אל תיתנו להם להרגיש סתם מספרים. זה נכון לקרובים אליכם, ונכון לכל אדם – מהחשוב ביותר ועד למי שכביכול פשוט יותר – תנו להם לדעת שבשבילכם אין הם מובנים מאליהם, שאתם מוקירים אותם, שאתם יודעים שהם (כל אחד מהם) עולם מלא וגדוש ויחיד במינו. בן זומא כבר לימד אותנו ש"איזהו מכובד? המכבד את הבריות!" – מהי מידת חשיבותנו? כמידה שאנו גורמים לזולתנו להרגיש חשוב.

מתוך כך אפשר להבין את החשיבות של ברכת כוהנים. הכוהנים – שזוכים להיות עובדי ה', שנכנסים למקומות ששאר העם לא יכולים להיכנס אליהם, שאינם עובדים אלא כל העם זוכים לתת להם את תרומתם המקודשת – עלולים להתנתק מהעם ולהפוך לקבוצה אליטיסטית שדואגת לעצמה. והתורה מלמדת שהכהנים צריכים להביא ברכה, לפעול למען העם, לדאוג למצבם החומרי והרוחני.

יש עוד פרט ייחודי בברכת הכוהנים, והוא נוגע לברכה שחז"ל תיקנו שכוהנים יאמרו לפניה: "ברוך אתה ה'... אשר קידשנו בקדושתו של אהרן וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה". לכאורה כל המצוות צריכות להתקיים מתוך אהבת ה', ולא מצאנו בשום ברכת המצוות שהוסיפו חז"ל את המילה באהבה, אז מדוע דווקא כאן? תשובות שונות ניתנו בעניין, אך נראה שהתשובה הפשוטה היא שהתורה אומרת במפורש שהכוהנים אינם מקור הברכה, אלא הם משמשים כצינור – "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", בשונה משאר מצוות – שבהם אנו עושים את המצוות – בברכת כהנים, הכהנים הם רק הצינור דרכו עוברת הברכה האלוקית, וכדי להיות צינור, צינור של שפע וברכה, צריך אהבה וחיבור.

אדם אוהב הוא אדם שממוקד בחבירו ולא בעצמו. האהבה היא היציאה מהאגואיסטיות, מהריכוז של האדם בעצמו, ורק השתחררות מן העצמיות מאפשרת להיות צינור שדרכו זורמת הברכה האלוקית. וכך כותב הזוהר: "כל כהן דהוא לא רחים לעמא או עמא לא רחמין ליה לא יפרס ידיו לברכא לעמא" (כל כוהן שאינו אוהב את העם, או שהעם לא אוהב אותו, לא יישא כפיו לברך את העם).

אנו יכולים לברך רק את מי שאנו אוהבים ואוהב אותנו, ואז יש חיבור שיכול להפוך אותנו לצינור. יהי רצון שנזכה לרומם ולהגדיל, לראות את הערך והטוב בכל סביבתנו, ומתוך ראית הטוב תתגבר בנו האהבה שתאפשר לנו להיות צינור של ברכה!